

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science
Volume 6 Issue 4, p. 937-973, April 2013

MİLLÎ KÜTÜPHANE'DE KAYITLI 4689/5 NUMARALI ŞİİR MECMUASI'NİN ÇEVİRİYAZISI

*TRANSCRIPTON OF POEM MECMUA REGISTERED WITH THE NUMBER OF
4689/5 IN NATIONAL LIBRARY*

Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL

Adıyaman Ünv. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Abstract

Poem mecmuas reflecting the change and development of classical Turkish Turkish poetry throughout centuries are among the important sources to be examined in terms of works about history of literature. To reveal trustable texts in the works about especially divan publication, poem mecmuas of the related age as well as divans and collection of biographies should be exploited. Poem mecmuas not only provide easiness to researches in the comparison of divan transcripts as they contaion the poems of some poets whose some of their poems dont take place in their divans, but also they make some poems not taking place in divans to be revealed. Besides, thanks to this some of other poets who are discovered in the poem mecmuas although they aren't mentioned in the references are introduced to literature world.

Reflecting the taste of art and literature of the ages they were written, poem mecmuas can be considered as poem anthology thanks to diversity of works in them. Therefore, as works about poem mecmuas increase new knowledge and documents will be revealed and evaluations can be made with a wider point of view as literary materials increase.

It is a deficiency that private transcripts of poem mecmuas in the works about classical Turkish literature are few in number. With this purpose, the transcription text of poem mecmua registered with the name of "Mecmû'a-i Eş'âr" and in the number of 06 Mil Yz. A 4689/5 in Manuscripts Collection of

National Library is issued. The place of poems in the mecmua is indicated in published divans, unpublished thesis or sources we managed to reach and differences between poems and texts in these sources are indicated by comparing them word by word. It is detected that some müseddes which are expressed to belong to important names of classical Turkish poetry, Şeyhülislâm Yahyâ, Hayâlî ve Cevrî, don't take place in the published divans of poets.

Key Words:Mecmua, National Library, poem, history of literature, transcription.

Öz

Klasik Türk şiirinin yüz yıllar içindeki değişimini ve gelişimini yansıtan şiir mecmuaları, edebiyat tarihine yönelik çalışmalarda incelenmesi gereken önemli kaynaklardandır. Özellikle divan neşrine yönelik çalışmalarda güvenilir metinlerin ortaya çıkması için divan ve tezkirelerle birlikte dönemin şiir mecmualarından da yararlanılması gerekir. Şiir mecmuaları, bazı şiirleri divanlarında bulunmayan şahsiyetlerin şiirlerini ihtiva ettiği için divan nüshalarının karşılaştırılmasında araştırmacılara çeşitli kolaylıklar sunarken divanlarda yer almayan şiirlerin de gün yüzüne çıkmasına imkân sağlar. Ayrıca kaynaklarda kendisinden söz edilmediği halde şiir mecmualarında karşımıza çıkan şairler bu vesileyle edebiyat dünyasına tanıtılmış olur.

Yazıldıkları dönemin sanat ve edebiyat zevkini yansıtan şiir mecmuaları, içerdikleri edebi ürün çeşitliliğiyle şiir antolojisi özelliği taşırlar. Bu nedenle şiir mecmualarına yönelik çalışmalar arttıkça edebiyat tarihini aydınlatacak yeni bilgi ve belgeler ortaya çıkacak, eldeki edebî malzemeler arttığı için değerlendirmeler daha geniş bir bakış açısıyla yapılabilecektir.

Klasik Türk edebiyatına yönelik çalışmalarda şiir mecmualarının müstakil neşirlerinin sayıca az olması bir eksikliktir. Bu amaçla çalışmada, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz. A 4689/5 numarada "Mecmû'a-i Eş'âr" adıyla kayıtlı bulunan, yazarı ve yazılış tarihi belli olmayan şiir mecmuasının çevriyazı metni neşredilmiştir. Mecmua'daki şiirlerin yayımlanmış divanlardaki, basılmamış tezlerdeki ve ulaşabildiğimiz kaynaklardaki yeri gösterilmiş, şiirler bu kaynaklardaki metinlerle kelime kelime karşılaştırılarak farklılıklar ortaya konmuştur. Mecmua'da Klasik Türk şiirinin önemli isimlerinden Şeyhülislâm Yahyâ, Hayâlî ve Cevrî'ye ait olduğu ifade edilen bazı müseddeslerin şairlerin yayımlanan divanlarında bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Millî Kütüphane, şiir, edebiyat tarihi, çevriyazı.

GİRİŞ

Şiir mecmuaları, edebiyat tarihi açısından son derece önemli kaynaklardır. Divan ve tezkire gibi temel kaynaklar kadar önem arz eden şiir mecmuaları, metin neşirlerinde bazen incelenen eserin bir nüshası olarak kabul edilmiş, bazen de bilgilerin düzeltilmesinde ve

netleştirilmesinde istifade kaynağı olmuştur. Mecmualar, şairlerin divan nüshalarına girmeyen veya elde bulunmayan nüshalardan kaynaklanan eksik şiirleri tamamlamamıza yardımcı olarak neşredilen metinlerin güvenilirlik derecesini artırmaktadır (Tanyıldız 2012, 225).

Şiir mecmuaları, kültür ve edebiyat tarihimizin karanlık kısımlarının aydınlanmasında ve bazı boşlukların doldurulmasında büyük önem taşır (Aydemir 2007, 123). Çalışmamıza konu olan şiir mecmuası Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz. A 4689/5 numarada "Mecmû'a-i Eş'âr"¹ adıyla kayıtlı olup 246x157-180x187 mm. Ölçülerindedir. Köşebent ve zencirekli kahverengi meşin cilt. eser; divan edebiyatına ait şairlerin şiirlerinden oluşan bir mecmuadır. Eserin sonu eksiktir, söz başları kırmızıdır, yapraklar onarım görmüştür. Yazarı ve yazılış tarihi belli olmayan Mecmua'nın kayıtlı olduğu kitapta "Divan-ı Rûhî-i Bağdâdî, Divan-ı Nef'î, IV. Murat devri şairlerine ait şiirler ve en sonda da 126b ile 134a sayfaları arasında incelediğimiz şiir mecmuası bulanmaktadır. İçindekiler: Nef'î'den müseddes, Nevzâde Atayî'den tahmis, Veysi'den tahmis ve müseddes, Şeyhülislâm Yahyâ'dan müseddes, Ganîzâde Nâdirî'den müseddes ve tahmis, Riyâzîzâde Edîbî'den mûhammes, Hâletî'den müseddes, Hayâlî'den müseddes, Cevrî Çelebi İstanbulî'den müseddes, Nûşî'den müseddes, Hisâlî'den mûhammes, Ulvî Çelebi'den müseddeslerden oluşmaktadır.

Söz konusu şiir mecmuası fazla hacimli olmadığı için doğrudan doğruya yayımlanması uygun görülmüştür. Mecmuadaki şiirlerin yayımlanmış divanlardaki, basılmamış tezlerdeki ve ulaşabildiğimiz kaynaklardaki yeri gösterilmiş, şiirler bu kaynaklardaki metinlerle kelime kelime karşılaştırılarak farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Dipnotlardaki ilk kelime Mecmua'daki yazılışı, iki noktadan sonraki kelimeler karşılaştırılan kaynaklardaki yazılışı ifade eder. Mecmua'da Şeyhülislâm Yahyâ, Hayâlî ve Cevrî'ye ait olduğu ifade edilen bazı müseddeslerin şairlerin yayımlanan divanlarında bulunmadığı tespit edilmiştir. Metinde okunuşundan emin olunamayan kelimeler parantez içinde soru işareti (?), metne yapılan bazı eklemeler de köşeli parantez [] işaretiyle belirtilmiştir. Vezin problemleri ve bazı yazım yanlışları da dipnotta belirtilmiştir. Mecmua'nın çevriyazısı yapılırken İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazı Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesi göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmada, şiirler mecmuadaki sıralama doğrultusunda verilmiştir.

¹ Bu şiir mecmuasının tanıtımına yönelik yazdığım makale "*Turkish Studies Volume 8/1 Winter 2013*, s. 401-410" da yayımlanmıştır.

MÜSEDDES-İ NEF'İ EFENDİ SELLEMA'LLĀHU

(126b)

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1

Ne hikmetdür bu kim dil olmayınca mest-i rüsvāyī
 Ta' aḳḳul idemem 'ālemde her pinhān² u peydāyī
 Ne deñlü 'aḳl u fikr eylese teklīf-i temāşāyī
 Gözüm dünyāyı görmez görmesem cām-ı muşaffāyī
 Getür āyīne-i 'ālem-nümāyī cām-ı şahbāyī
 Benüm de sākīyā görsün gözüm bir pāre dünyāyī

2

Gönül ālüfte cān āşüfte ben hayretdeyüm muhkem
 Belā-yı 'aşḳ ile ḳaldum ne çāre neyleyüm bilmem
 Tūtalum 'ālem olmuş şād 'ālem ḫalkı hep ḫurrem
 İçüp mest olmayunca baña teng ü tār olur 'ālem
 Getür āyīne-i 'ālem-nümāyī cām-ı şahbāyī
 Benüm de sākīyā görsün gözüm bir pāre dünyāyī

3

Kemāl ü cāh ü iḳbāl ile olsam 'ālemün şāhı
 Çerāğ-ı ḫānum³ olsa āsmān-ı devletün māhı
 Baḳup mir'āt-ı cāma görmesem rüy-ı şafāğāhı
 Cihānuñ varı yoğı hiç görünmez baña vallāhı
 Getür āyīne-i 'ālem-nümāyī cām-ı şahbāyī
 Benüm de sākīyā görsün gözüm bir pāre dünyāyī

² pinhān: pinān (Akkuş: 259)³ ḫānum: cānum (Akkuş: 259)

4

Niçe demdür çeker ālām-ı dehr ile ta' ab gönlüm
Tecerrüdde nedür hiç kendü de bilmez sebep gönlüm
Muhaşşal-ı def' -i ğam kıılmağa şimdi rüz u şeb gönlüm
Sikender gibi seyr itmek diler dünyâyı hep gönlüm
Getür āyīne-i ' ālem-nümâyı cām-ı şahbâyı
Benüm de sākīyā görsün gözüm bir pāre dünyâyı

5

Bulurken bezm ol tāb-ı şarāb-ı nāb ile revnaç
Riyā-yı maḥz olur añun şafāsun bilmemek ancaç
Riyā ehline ben Nef' īveş oldum münkir-i muṭlaç
Niçe bir zāhid-i ḥod-bīn olup kendüm görem ancaç
Getür āyīne-i ' ālem-nümâyı cām-ı şahbâyı
Benüm de sākīyā görsün gözüm bir pāre dünyâyı

TAḤMĪS-İ NEV'Ī-ZĀDE 'AṬĀYĪ LĪ-GAZEL-İ MÜFTĪYÜ'L-ENĀM YAḤYĀ EFENDĪ

(126b)

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1

Dil ü cāna belādur ḳadd-i bālā dil-rübālarda
Belā üzre belādur bir yaña zülf-i dü-tālarda
Dilā bir sen degilsün bend-i zencīr-i cefālarda
Ne diller var o zülf-i pīç pīçe mübtelālarda
Ne ādem cānları ḳurtulmadı ḳaldı belālarda

2.

Miyān-ı ḥüb-rūlarda görüp sen dil-beri cāna
Gönül verdümse kāfir olmadum ben ey büt-i ra' nā

Yüzine bakmayup şad-pāre eylersün h̄azefāsā
 Çalarsın yerlere k̄ahr ile mir'āt-ı dīli ammā
 Ele alur çok olur anı şāhum dil-rübālarda

3

Dirîğ ol yār aġyāra olaldan hem-dem ayrılmaz
 Dil-i mecrūh-ı 'āşıkdan nitekim merhem ayrılmaz
 Gönül sırr-ı ġam-ı 'aşkuñla olmuş maḥrem ayrılmaz
 Feraḥ gelmez ġamuñ āvāre-dilden bir dem ayrılmaz
 Beni bir yād⁴ ider yoġ yādında aşinālarda

4

Ḥoş ol dervīş kim pā-māl iken ḥāk-i mezelletde
 Ğinā-yı kalb ile dā'im olur⁵ devletde ' izzetde
 Mişāl-i serv-i āzāde t̄urup kūy-ı ferāġatda
 Kānā' at gencine mālīk olup künc-i selāmetde
 Faḳīr olur şeh-i devrāna baş egmez gedālar da

5

Ḥaḫ-ı dil-ber gibi t̄utdı çemen t̄arf-ı ġülistānı
 Esüp bād-ı şabā itdi nevā murğ-ı hoş-elḫānı
 'Aḫyāi gibi bīdār eyle sen de dīde-i cānı
 İrişdi yine Yahyā feyz-i ebr-i luḫ-ı Yezdānī
 T̄arāvet var çemenlerde leḫāfet var hevālarda

⁴ yād: şād (Karaköse: Musammatlar 6)

⁵ olur: ola (Karaköse: Musammatlar 6)

TAHMİS-İ VEYSİ EFENDİ SELLEMA'LLĀHU TE'ĀLĀ⁶

(127a)

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1

Tiġ-i bî-dād çeküp ey şeh-i 'ālî-şānum
Gel güzel başuñ için boyunuña alma kıanum
Az kıaldı ki çıka burc-ı bedenden cānum
Kıalmadı bār-ı ġamuñ çekmeġe hiç dermānum
ġarazuñ cevr ü cefā ise yeter sultānum

2

Bendeñi yād idüp aġyār ile yār olmaġdan
Red idüp bülbülüñi hem-dem-i yār olmaġdan
Her zamān rahş-ı cefā üzre süvār olmaġdan
Gidüp aġyār ile tenhāya kenār olmaġdan
ġarazuñ cevr ü cefā ise yeter sultānum

3

Beni sen eyledüñ ey gamzesi ġūñî kıaşı yā
Hedef-i tîr-i belā tu' me-i şemşîr-i cefā
Bu kıadar cevr ile kıaşduñ eger ey māh-likā
Beni öldürmek ise bilmezin anı ammā
ġarazuñ cevr ü cefā ise yeter sultānum

3

Nār-ı āhumla tutuşdı diyü bu çarġ-ı kühen
Saña yandıķça derūnumda olan āteşi ben
Ta' n u teşnî' ile ġışm eyleyüp ey ġonçe-dehen

⁶ Veysi'nin bu tahmisi hakkında Veysi Divanı Tahlili'nin 73'üncü sayfasında bilgi verilmiştir (Hoca: 2002).

Tîr-i âhuñ senüñ eflâke yetişmez dimeden
 Ğaražuñ cevr ü cefâ ise yeter sulţānum

4

Veysi-i ĥaste-dilüñ derdine dermān eyle
 Geç günāhundand añun luţf-ı firāvān eyle
 Yine evvelki gibi bende-i fermān eyle
 Ĥāşılı yalvaruruz hep saña iĥsān eyle
 Ğaražuñ cevr ü cefâ ise yeter sulţānum

MÜSEDDES-İ ‘AZMÎ-ZÂDE ĤĀLETİ EFENDİ SELLEMA’LLĀHU

(127b)

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1

Tîşe-i miĥnetden aldurmaz dil-i virānemüz
 Şem‘-i ‘aşqa yanmadan pervā yemez pervānemüz
 Ĥalka Mecnūn’u unutdursa n’ola efsānemüz
 Bāde-i ‘aşq ile pürdür rüz u şeb peymānemüz
 Geçdi Mecnūn ‘aşqdan geçmez dil-i mestānemüz
 İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

2

Ĥāşıl olmadı dil-i dīvāne bend-i pîrden
 İçtināb etmez yanar oddan yalın şemşîrden
 Şimdi hiç aldırılmaz oldu bendden zincîrden
 Gördüm uşlanmaz ferāgat eyledüm tedbîrden
 Geçdi Mecnūn ‘aşqdan geçmez dil-i mestānemüz
 İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

3

Gerçi kim itmişdi Kays evvel dünyādan ferāğ
Kılmamışdı nice yıllar ʿaşk-ı Leylā'dan ferāğ
Kimseler dünyāda kılmazken o sevdādan⁷ ferāğ
ʿĀkıbet cānun virüp itmiş dil-ārādan⁸ ferāğ
Geçdi Mecnūn ʿaşqdan geçmez dil-i mestānemüz
İllerūñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

4

Bülbül-i şeydā ferāğāt eyledi gülzārdan
Geçdi pervāne hevā-yı şemʿ-i pür-envārdan
Vāz geldi Kays fikr-i vuşlat-ı dil-dārdan
Geçmedi ammā gönül hergiz belā-yı yārdan
Geçdi Mecnūn ʿaşqdan geçmez dil-i mestānemüz
İllerūñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

5

Niçe yıllar kūy-ı dil-dārı bilüp dārü'ş-şifā
Ol ṭabīb-i cān u dilden ṭurma isterdüm devā
Gördi kim olmaz şarāb-ı vaşl ile dermān baña
Didi bir gün var yürü hiç çāre kalmadı saña
Geçdi Mecnūn ʿaşqdan geçmez dil-i mestānemüz
İllerūñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

6

ʿAşq ile gönülüm çeküp bār-ı belā vü miḥneti
Niçe kez nūş eylemişdi zehr-i mār-ı firḫati

⁷sevdādan: rüsvādan (Kaya: Müseddesler 5)

⁸dil-ārādan: o sevdādan (Kaya: Müseddesler 5)

Geçdi şanurdum ben anı ‘ aşqdan ey Hâletî
 Yine nâ-geh oldı şeydâ göricek ol âfeti
 Geçdi Mecnûn ‘ aşqdan geçmez dil-i mestânemüz
 İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz

MÜSEDDES-İ ĞANÎ-ZÂDE NÂDİRÎ EFENDİ RAHMETU’LLÂHÎ ‘ ALEYH

(128a)

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1

Âh kim ehl-i dile dâ’im felek bî-dâd ider
 Bir nefes şādān iderse niçe yıl nâ-şād ider
 Yıkmağa bāğ-ı cihānı fitneler bünyād ider
 Bād-ı qahrın âfet-engîz-i gül ü şimşād ider
 Dehr-i dün her lahza bir nev-res güli ber-bād ider
 Bülbül-i bî-çāre hasretler çeker feryād ider

2

Gerçi bir kaç gün güli hāndān idüp vaqt-i bahār
 Cām-ı ‘aşqundan hezār zārî’⁹ eyler bî-қarār
 Dil-rübā nāz itmekde ‘āşık niyāz itmekde zār
 Nā-gehān bād-ı hāzān ol cem‘i eyler tār u mār
 Dehr-i dün her lahza bir nev-res güli ber-bād ider
 Bülbül-i bî-çāre hasretler çeker feryād ider

3

Gāh Leylî’nüñ vefātun âfet-i Mecnûn idüp
 Geh Züleyhā’nuñ ğam-ı Yūsuf’la bağrın hūn idüp
 H’ace-i bāzār-ı ‘aşkı ‘āqıbet mağbūn idüp
 Pençesinden ‘aşkınuñ sermāyesin birūn idüp

⁹ hezār zārî-i: hezār-ı zārıdır (Küleççi: 213)

Dehr-i dün her lahza bir nev-res güli ber-bād ider
Bülbül-i bî-çāre ḥasretler çeker feryād ider

4

Derd-i ḳahr-ı dehr ile āşüfte-hāl oldum meded
Bār-ı ḡam bükdi miyānum bî-mecāl oldum meded
Yār gitdi firḳatinden pāy-māl oldum meded
Nāleden bî-tāb olup mānend-i nāl oldum meded
Dehr-i dün her lahza bir nev-res güli ber-bād ider
Bülbül-i bî-çāre ḥasretler çeker feryād ider

5

Ḳandedür ol mihr-i raḥşānum ki 'ālem-tāb idi
Tāb-ı ḥüsni āteş-endāz-ı dil-i aḥbāb idi
Gitdi ber-bād oldu el-ḥaḳ gevher-i nā-yāb idi
Bülbül-i cān ağlasun kim bir gül-i sîr-āb idi
Dehr-i dün her lahza bir nev-res güli ber-bād ider
Bülbül-i bî-çāre ḥasretler çeker feryād ider

6

Yā Rab ol nev-res güli ḳıl ziynet-efzā-yı cihān
Bülbül olsun hep aña murḡān-ı ḳudsi āşiyān
Gül gibi¹⁰ nüzhetgeh-i cennetde gülsün her zamān
Nādiriveş murḡ-ı dil itsün firāḳından fiḡān
Dehr-i dün her lahza bir nev-res güli ber-bād ider
Bülbül-i bî-çāre ḥasretler çeker feryād ider

¹⁰Mecmua'da boş olan bu kısımda Divan'da "gibi" sözcüğü bulunmaktadır (Küleççi: 214).

MÜSEDDES-İ ŞEYHÜ'LİSLÂM YAHYÂ EFENDİ SELLÂMALLÂHU¹¹

(128b)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1

Döner zevk ü şafâya dildeki derd ü elem bir gün
 Bağışlarsun günâh ü cürmüm ey şâh-1 kerem bir gün
 İdersün hânene da' vet şunarsun¹² câm-1 Cem bir gün
 Ölünce şanma kim ümmîdimi senden kesem bir gün
 Eger öldürmezse düzâh-1 hecründe ğam bir gün
 Umarum cennet-i küyuña rıdvânum irem bir gün

2

Görüp evvel vefâ vü luţfuñ olur mübtelâ âdem
 Çeker sonra firâkuñda niçe derd ü belâ âdem
 Cinân-1 küyuñuñ kâdrin bilürken dil-berâ âdem
 Niçe şabr eylesün Allâh için söyle şehâ âdem
 Eger öldürmezse düzâh-1 hecründe ğam bir gün
 Umarum cennet-i küyuña Rıdvânum irem bir gün

3

Harîm-i küyuña irmek ki maşşud-1 fu'âdumdur
 Eger mâbeyn-i ba' d-1 meşrikeyn olsa bir âdemdür
 Gönül ayru¹³ işigünden şimdi nâdimdür
 Ne deñlü nâ-murâd oldumsa da vaşluñ murâdumdur
 Eger öldürmezse düzâh-1 hecründe ğam bir gün
 Umarum cennet küyuña Rıdvânum irem bir gün

¹¹ Bu müseddes Divan'larda bulunamamıştır (Bayraktutan: 1985, Ertem: 1995, Kavruk: 2001). Ayrıca bu şiirden "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası" adlı makalenin 24'üncü sayfasında da bahsedilmiş ve şiirin ilk bendi verilmiştir (Tunç: 2005).

¹² Mecmua'da bu kelime "şanursun" olarak yazılmıştır.

¹³ Mecmua'da bu kısım boştur.

4

Cihân kim faşl-ı gülde bâğ-ı cennet gibi hurremdür
Baña sensiz güli âteş gülistânı cehennemdür
Açılmaz gönçe-i hâtır-ı derûnum.....¹⁴ğamdur
Vişâlûñ gülşenine ölmedin irmek ne   alemdür
Eger öldürmezse düzâh-ı hecründe ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña Rıdvânum irem bir gün

5

Belâ küncünde Yahyâ gibi kaldum âh u zârumla
Dil-i pür inkisârumla ten-i zerd ü nizâ[r]umla
  Acep haşr olmayayum sen kıyâmet-ğad nigârumla
Bu miñnet-hânede ölsem de kalmam ihtiyârumla
Eger öldürmezse düzâh-ı hecründe ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña rıdvânum irem bir gün

MUHAMMES-İ RİYÂZÎ-ZÂDE EDİBİ RAHMETU'LLÂHİ   ALEYH¹⁵

(128b)

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

1

Halk eyledükde   âlemi Hallâğ-ı Zü'l-minen
İtmiş benüm naşîbimi hüzn ü ğam ü mihen
Alışdı cevr-i dil-ber ile cân-ı pür hazen
Mihir ü vefâ ümidini itmeme zamânen
Derd ü belâya geldüm efendi cihâna ben

¹⁴ Mecmua'da bu kısım boştur.

¹⁵ Edîbî'ye ait olan bu mütekerrir muhammesten "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası" adlı makalenin 24'üncü sayfasında da bahsedilmiş ve şiirin ilk bendi verilmiştir (Tunç: 2005).

2

Dil tūtalı bu ‘ālem-i fānīde meskeni
Virdi fenāya ‘aşka düşüp cān ile teni
Şanma vişāle talep olam dil-berā beni
Cevr ü cefānı çekmege sevdi gönül seni
Derd ü belāya geldüm efendi cihāna ben

3

Bir yaña cevri-i devri-i zamān-ı sitīze-kār
Bir yaña ‘aşk-ı yār ile dil zār u bī-ķarār
Bir yaña seng-i ta‘ ne-i aġyār-ı nā-bekār
Kār itdi cāna bir yanadan firķat-i nigār
Derd ü belāya geldüm efendi cihāna ben

4

Dā’im çeker ġam u elemei cān pür fütür
‘Ömründe itmedi dil-i sevdā-zede huzūr
Hiç eylemez şafā didigün hātıra huķūr
Dār-ı fenāda gönlüme gelmez benüm sürür
Derd ü belāya geldüm efendi cihāna ben

5

Olsam Edībi gibi n’ola zār u dil-figār
Her dem ‘acep mi çarķa çıķa āh u pür şerār
Rencīde olmazum sitemün olsa şad hezār
Cevr ü cefāniçün yarıldı dil-i nizār
Derd ü belāya geldüm efendi cihāna ben

TAHMİS-İ VEYSİ EFENDİ RAHMETU'LLÂHİ 'ALEYH¹⁶

(129a)

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1

Hānmānı terk idüp bu cism-i virānem gibi
Çeşme-i cāndan yudum el çeşm-i giryānum gibi
Terk-i cem' iyyet idüp ' aql-ı perişānum gibi
Başum alup kande varam āh u efgānum gibi
Bir efendüm variken ' ālemde sulţānum gibi

2

Pāre pāre eylemişken sīnemi tīg-i elem
Cānuma kār itmişiken zaḥm-ı şemşīr-i sitem
Şöyle bilkim dīnüm īmānum ḥaқиçün ey şanem
Cümle ālem dil-ber olsa ğayrıya meyl eylemem
Bir efendüm variken ' ālemde sulţānum gibi

3

Cāna kār itmek degül peykān-ı dil-düz-ı belā
Şerḫalar kesmek degül tīg-i dil-āzār-ı cefā
Başuma kaşd itse de şemşīr-i cellād-ı kazā
Hiç olur mı pādşāh-ı dehre baş egmemek şehā
Bir efendüm variken ' ālemde sulţānum gibi

4

Saña şāhā olalı bir ' aşık-ı rüsvāy ben
Kul eyledüñ āsitānuñda dil-i şeydāyı ben

¹⁶ Veysi'nin bu tahmisi hakkında Veysi Divanı Tahlili'nin 73'üncü sayfasında bilgi verilmiştir (Hoca: 2002).

Bir gedâyum hâke şaymam mülket-i Dârâ'yı ben
 Neylerüm māl ü menāl ü manşıb-ı dünyâyı ben
 Bir efendüm variken ' âlemde sulţānum gibi

5

Veysi-i bî-çāreyüm oldum ğamuñla pāy-māl
 Hâtırım maḥzūn u baĝrum hūn u çeşmüm bî-mecāl
 Böyle iken pādşāhum hāl-i kalb-i pür melāl
 Eylemem ölsem daḥı gerdūn-ı dūna arz-ı hāl
 Bir efendüm variken ' âlemde sulţānum gibi

TAHMİS-İ NĀDİRĪ EFENDİ Lİ-GAZEL-İ BĀĶĪ EFENDİ¹⁷

(129b)

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1

Şehā ' arz-ı cemāl it kudret-i settarı görsünler
 Ziyā vir ' âleme ol rüy-ı pür-envarı görsünler
 Hıram it nāz ile gülzāra gel dīdārı görsünler
 Açıl bāĝun gül ü nesrīni ol ruhsārı görsünler
 Şalun serv ü şanevber şīve-i reftarı görsünler

2

Yanup derd-i maḥabbet āteşinden rüz u şeb gönlüm
 Devāsun bulmadı hergiz çeker dā'im ta' ab gönlüm
 Olupdur dergehünde ḥāşılı pür-tāb ü teb gönlüm
 Kapuñda ḥāşıl itdi bu devāsız derdi hep gönlüm
 Ne derde mübtelā oldı dil-i bīmārı görsünler

¹⁷ Bu şiir, Divan'da 222'nci sayfada bulunmaktadır (Küleççi: 1985).

3

Gülistân-ı maḥabbet oldı çünkim cism-i bî-cānum
 Nihālāsā fitîl-i dāğı dikdi ānda cānānum
 Yanup nār-ı fitîle gül gül oldı cism-i sūzānum
 Açıldı dāğlar sīnemde çāk itdüm girîbānum
 Maḥabbet gülşeninde açılan gül-nārı görsünler

4

N'ola derd-i derūnum añlamazsa zāhid-i münkir
 Baña Mecnūn u Ferhād oldı ancak aşkda hem-sır
 Şarardum sāza döndüm nāle-i dil-sūzdan vāfir
 Ten-i zārumda pehlūm üstüḥ'ānı şayılr bir bir
 Beni seyr itmeyen aḥbāb-ı mūsikārı görsünler

5

Miṣāl-i Nādirī ey dil ser-ā-ser gezdüm āfākı
 Temāşā eyledüm aḥvāl-i ma' şūḳān u 'uşşāḳı
 Cefākār olsa da dil-ber esirger yine'uşşāḳı
 Güzeller mihrbān olmaz dimek yañlışdur ey Bākī
 Olur va'llāhi bi'llāhi hemān yalvarı görsünler

MÜSEDDES-İ ḤĀLETİ EFENDİ

(129b)

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1

Geleli¹⁸ şāh-ı ğamuñ ḳalb-i ḥarāb-ābāda
 Oldı¹⁹ dil mülketini ceş ü belā yağmada

¹⁸ Geleli: Gele mi (Kaya: Müseddesler 8)

¹⁹ Oldı: İtdi (Kaya: Müseddesler 8)

Aldılar her neye mâlik isem dünyâda
 Kaldılar cân u gönül nâle vü vâveylâda
 Halk-ı ‘âlem elem-i ‘aşkuñ ile ğavgâda
 Sen ise pādşāhum ‘âlem-i istiġnâda

2

Hānķāh içre kaçan²⁰ nūr-ı ruḥun fikri düşer
 Hāy hū²¹ ile tolar günbed-i çarḥ-ı aḥzār²²
 Eyleseñ cânib-i mey-ḥāneye nā-gāh²³ güzer
 Göricek zāhir olur na‘re-i mestān yer yer²⁴
 Halk-ı ‘âlem elem-i ‘aşkuñ ile ğavgâda
 Sen ise pādşāhum ‘âlem-i istiġnâda

3

Cümle ‘âlem yüzüñi görmege cânā müştāk
 Kimse mi var ki ğamuñ tākātini itmeye tāk
 Mest idüp her birisin neşve-i şahbā-yı fırāk
 Ser-i kūyuñda biri birine girdi ‘uşşāk
 Halk-ı ‘âlem elem-i ‘aşkuñ ile ğavgâda
 Sen ise pādşāhum ‘âlem-i istiġnâda

4

Şıyṭ-ı ḥüsnüñle tölup künbed-i çarḥ-ı minā
 Turmadın²⁵ nâle kıılır hecrüñ elinden ğüyā
 Olmaduñ gerçi bir kimseye şāhid ammā
 Yine her şāh u gedā ‘aşkuñ iderler da‘vā

²⁰ Hānķāh içre kaçan: Hān-kāhuñ içine şeklinde yazılmıştır (Kaya: Müseddesler 8).

²¹ Hāy hū: Hāy u hūy (Kaya: Müseddesler 8)

²² çarḥ-ı aḥzār: çerh āhir. Ayrıca bu mısırda vezin problemi olduğu söylenmiştir (Kaya: Müseddesler 8); ancak Mecmua’daki okunuşta bir vezin problemi yoktur.

²³ nā-gāh: her gāh (Kaya: Müseddesler 8)

²⁴ yer yer: bir bir (Kaya: Müseddesler 8)

²⁵ Turmadın: Şurmadan (Kaya: Müseddesler 8)

Halk-ı ʿālem elem-i ʿaşkuñ ile ğavgāda

Sen ise pādşāhum ʿālem-i istiġnāda

5

Ser-i kūyuñda senüñ her gice efgānlar olur

Eşk-i ʿāşık dökilür yerlere ʿummānlar olur²⁶

Niçe sevdā-zedeye zulm-ı firāvānlar olur²⁷

Niçe diller alınur baş kesilür qanlar olur²⁸

Halk-ı ʿālem elem-i ʿaşkuñ ile ğavgāda

Sen ise pādşāhum ʿālem-i istiġnāda

6

Dil mi vardur ki saña ʿāşık-ı dīdār degül

Cān mı qaldı ğam-ı²⁹ zülfüñle giriftār degül

Derd-i hecrüñle bir ādem qanı bīmār degül

Nāle iden yalnız Hāleti-i zār degül

Halk-ı ʿālem elem-i ʿaşkuñ ile ğavgāda

Sen ise pādşāhum ʿālem-i istiġnāda

MÜSEDDES-İ VEYSİ EFENDİ RAHMETU'LLĀHİ ʿALEYH³⁰

(130a)

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1

Dest-i devrān ğonçe-i gülzār-ı bahtuñ dirmesün

Ṭurre-i iqbālüne tarrār-ı dehr el qarmasun

²⁶ Bu mısra, Divan'da üçüncü dize olarak geçmektedir (Kaya: Müseddesler 8).

²⁷ Bu mısra, Divan'da dördüncü dizede yer almaktadır (Kaya: Müseddesler 8).

²⁸ Bu mısra, Divan'da ikinci dizede yer almaktadır (Kaya: Müseddesler 8).

²⁹ ğam-ı: ser-i (Kaya: Müseddesler 8)

³⁰ Veysi'nin bu müseddesi hakkında Veysi Divanı Tahlili'nin 72'nci sayfasında bilgi verilmiştir (Hoca: 2002).

Hıdmetünden tıgveş iqbāl yüz döndürmesün
 Rūzgār āyīneñe gerd-i kudūret virmesün
 Āfitāb-ı devletün hergiz zevāle irmesün
 Māh-tābānsın Hūdā eksikligün göstermesün

2

Kaşr-ı zer-ṭāḳ-ı felek olup hemīşe meskenün
 Meclisünde āfitāb olup çerāğ-ı rūşenün
 Pāy-māl-ı reh-gūzer-i zillet olsun düşmenün
 Āsmān-ı devlet ü iqbālde ammā senün
 Āfitāb-ı devletün hergiz zevāle irmesün
 Māh-tābānsın Hūdā eksikligün göstermesün

3

Ey sipihr-i devlet-i cāhuñ meh-i rūşen dili
 Hāk-i rāhuñdan olur mir'āt-ı gerdūn mūncelī
 Şarḳdan ğarba yetişsün şāhid-i bahtuñ eli
 Her neye isterse irsün dest-i iqbālün velī
 Āfitāb-ı devletün hergiz zevāle irmesün
 Māh-tābānsın Hūdā eksikligün göstermesün

4

Ey vezīr-i 'ālem-ārā āşaf-ı pākīze-rā
 Ṭab'-ı mir'āt-ı şafā nām-ı şerīfi Muştafā
 Bezmgāh-ı hānḳāh-ı cān u dilden dā'imā
 Eyledi bu maṭla' ı dem-sāz-ı ḳānūn-ı veġā
 Āfitāb-ı devletün hergiz zevāle irmesün
 Māh-tābānsın Hūdā eksikligün göstermesün

5

Ben ki Veysî gibi vaşşâf-ı ma'ânî-perverin
Ya'ni meddâh-ı cenâb-ı âşaf-ı dârâ-derin
Giceler mâh cemâlûñ fikrin eyler söylerin
Gündüzin hürşîd-i raşşânuñ hayâliyle derin
Âfitâb-ı devletûñ hergiz zevâle irmesün
Mâh-tâbâsın Hüdâ eksikligûñ göstermesün

MÜSEDDES-İ HAYÂLİRÂHMETU'LLÂHİ 'ALEYH³¹

(130b)

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1

Âh kim bir gül için ğam-zede-i hâr oldum
Ğuşşadan bülbül-i şürîde-şîfat zâr oldum
Bir sehî-kadd-i ser-efrâza hevâdâr oldum
Cüvyeş gönülüm aķup 'aşık-ı dîdâr oldum
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyehkâr oldum
Yine bir olmayacak derde giriftâr oldum

2

Sînede mihr ü maħabbet eşeri ğâyet iken
Hûblar sevmege şürîde gönül nâ'ib iken
'Aşķ mağlûb-ı hîred hayli aña ğâlib iken
Cümleden el çeküp âzâdelige tâlib iken
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyehkâr oldum
Yine bir olmayacak derde giriftâr oldum

³¹ Bu şiir Divan'da yer almamaktadır (Tarlan: 1992).

3

Dil-i divāneyi uşlandı şanur halk-ı cihān
Bir taraf olmuşiken meyl-i hevā-yı hūbān
Yine bir şūh-ı cefā-pişeye meyl itdi hemān
Hāşılı kalmadı şabr itmege hergiz dermān
Yine sevdā-zede-i zūlf-i siyehkār oldum
Yine bir olmayacak derde giriftār oldum

4

Sā'id-i sīmin ucundan tam' a-ı hama düşüp
Kadd ü bālāsı belāsı ile ālāma düşüp
Lebleri şevki ile bāde-i gül-fāma düşüp
Murğ-ı dil āh ki bilmezligile dāma düşüp
Yine sevdā-zede-i zūlf-i siyehkār oldum
Yine bir olmayacak derde giriftār oldum

5

Ey Hāyālī n'ola bülbül gibi nālān olsam
Gül-i şad-pāre gibi çāk-ı girībān olsam
Tuyulup 'aşk ile 'ālemlere destān olsam
Kākül-i yār gibi şonra perişān olsam
Yine sevdā-zede-i zūlf-i siyehkār oldum
Yine bir olmayacak derde giriftār oldum

6

MÜSEDDES-İ NÂDİRİ EFENDİ RAHMETU'LLÂHİ 'ALEYH

(131a)

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1

Yine mihnet-zede-i firqat-i dil-dâr oldum
Yine derd ügam-ı hicrân ile bîmâr oldum
Bülbülâsâ kafes-i hecre giriftâr oldum
Hâr-ı endüh ile gâyetde dil-figâr oldum
Âh kim bir gül için gam-zede-i hâr oldum
Guşşadan bülbül-i şürîde-şîfat zâr oldum

2

Gül-i ter gibi şolup gitdi dirîgâ dil-dâr
Hasretinden beni zâr eyledi mânend-i hezâr
Kana garq oldu ciger çeşm ise her dem hûn-bâr
Hâr-hâr-ı gam-ı hecr itdi meded cânuma kâr
Âh kim bir gül için gam-zede-i hâr oldum
Guşşadan bülbül-i şürîde-şîfat zâr oldum

3

Âsmân ol güli hâk içre nihân itdi meded
Âteş-i hecrini tâb-efgen-i cân itdi meded
Hâr-ı gam hûn-ı dili hâke revân itdi meded
Gece gündüz işimi âh u figân itdi meded
Âh kim bir gül için gam-zede-i hâr oldum
Guşşadan bülbül-i şürîde-şîfat zâr oldum

4

Kānı ol verd ile pür nefhā olan meclis-i rāz
 Kānı ol bezm-i maḥabbetde olan nāz u niyāz
 Cümlesi ḥ'āb-ı ḥayāl oldu gidüp³²ol mümtāz
 Ḥār-ı derd olsa dil-i zāra 'acep mi dem-sāz
 Āh kim bir gül için ğam-zede-i ḥār oldum
 Ğuşşadan bülbül-i şūrīde-şıfat zār oldum

5

N'ola bir kerre ḥırām eyleseñ ey serv-i revān³³
 'Arz-ı dīdār ile ğamġiniñi itseñ şādān³⁴
 Gel gel ey şūḥ ki hecrūñle ḥarāb oldu cihān
 Oldı murġ-ı dile ḥār-ı elemūñ āfet-i cān
 Āh kim bir gül için ğam-zede-i ḥār oldum
 Ğuşşadan bülbül-i şūrīde-şıfat zār oldum

6

Nādirī da' veti ḳo bī-ḥaber ancaḳ dil-dār
 Rāḥat olsun dir iseñ nāleyi terk it zinhār
 Yā Rab ol gül-ruḥa vir gülşen-i cennetde ḳarar
 Rūz u şeb ḥār-ı ğamun eyle dil-izārıma yār
 Āh kim bir gül için ğam-zede-i ḥār oldum
 Ğuşşadan bülbül-i şūrīde-şıfat zār oldum

³² Mecmua'da boş olan bu kısımda Divan'da "gidüp" sözcüğü kullanılmıştır (Küleççi: 214).

³³ Birinci mısra, Divan'da "Ḥayf kim gitdi 'adem mülkine ol rūḥ-ı revān" (Küleççi: 214)

³⁴ İkinci mısra, Divan'da "Ḳalmadı tende teb-i ḥasret ile tāb u tuvān" (Küleççi: 214)

TAHMİS-İ VEYSİ EFENDİ³⁵

(131b)

Mefā' İlün Mefā' İlün Mefā' İlün Mefā' İlün

1

Niçün raḥm eylemezsün bu dil-i şeydāya sulṭānum
Niçün ṭurmaz şalarsun bendeñi ferdāya sulṭānum
Niçün iḥsān idersün her zamān ā' dāya sulṭānum
Niçün mā'il olursun gördüğüñ ednāya sulṭānum
Ḥayıflar ḥāsılı ol ḳamet-i bālāya sulṭānum

2

Raḳīb için ne derlerse saña aşla inanmazsun
Ne ḥilḳatsun ne māhiyetsün āyā hiç bilinmezsün
Gidüp aḡyār ile tenhāya kūyuñda bulunmazsun
Temāşāgāha gelmezsün güzellerle şalınmazsun
Ḥayıflar ḥāsılı ol ḳamet-i bālāya sulṭānum

3

Gidüp aḡyār ile tenhālara maḳşūduña yetdüñ
Ḳanı nāmūs u 'āruñ sen niçün çāk böyle vaz' itdüñ
Gedāyān-ı ser-i kūyuñ semend-i nāza çiğnetdün
Raḳīb ile şalınmaḳdan ferāgat itmedüñ gitdüñ
Ḥayıflar ḥāsılı ol ḳamet-i bālāya sulṭānum

4

Niçün ṭurmaz kaçarsun bizden ey şūḥ-ı perī-ruḥsār
İşitdük ḥod girermiş büstān-ı vaşluña aḡyār
Olup bāḡ-ı ruḥuñ şeftālusiñdan ya' ni ber-ḥürdār

³⁵ Veysi'nin bu tahmisi hakkında Veysi Divanı Tahlili'nin 73'üncü sayfasında bilgi verilmiştir (Hoca: 2002).

İrişmiş mīve-i ruḥsāruña aġyār-ı bed-girdār
 Ḥayıflar ḥāsılı ol ḳamet-i bālāya sulṭanum

5

Şatup Veysi'yi gitmişün yine aġyār ile cānā
 Alınmış derdmend ol vaz' uña itdi bize şekvā
 Ṭotalum şabr idermiş cevruñe ol bī-ser ü bī-pā
 Neden lāzum gelür şalınmaḳ aġyār ile yā tenhā
 Ḥayıflar ḥāsılı ol ḳamet-i bālāya sulṭanum

MÜSEDDES-İ ḤĀLETİ EFENDİ

(131b)

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1

Baḳmaduñ bir kerre cānā ḳābil-i tīmār iken
 Ṭutmasun³⁶ gūşuñ baña kārüm fiġān ü zār iken
 Şon nefesde³⁷ ḳaçma bārī gözlerüm bīdār iken
 Gel yetiş göster yüzüñ ben ḥasteye ḥüşyār iken
 Ḳorḳarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār iken
 Göreyin bārī seni bir daḫı ' aḳlum var iken

2

Dār-ı dünyādan ṭabībüm intiḳāl üstündeyin
 Ḳişver-i mülk-i beḳāya irtihāl üstündeyin
 Gün gibi rüşen-dil ol sen ben zevāl üstündeyin
 Merḥamet ḳılmazmısın gör kim³⁸ ne ḥāl üstündeyin
 Ḳorḳarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār iken
 Göreyin bārī seni bir daḫı ' aḳlum var iken

³⁶Ṭutmasun: Tutmaduñ (Kaya: Müseddesler 3)

³⁷Nefesde: nefesdür (Kaya: Müseddesler 3)

³⁸gör kim: cānā ki (Kaya: Müseddesler 3)

3

‘ Āķıbet zīr ü zemīn olsa gerekdür meskenüm
 Şarşar-ı bād-ı fenā berbād ider āķır tenüm
 Hāk ile eñ soñ ıolar cānā bu çeşm-i rüşenüm
 ‘ Arz-ı hüşn³⁹ eylesen it ‘ aķlum başımdayken benüm
 Kırķarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār iken
 Göreyin bārī seni bir daķı ‘ aķlum var iken

4

Sūziş-i ‘ aşķıyla yanmışken bu cān-ı nā-tüvān
 Zehr-i kātıl şınmaķ ister sākı-i devr-i zamān
 Döymeyüm ibrāmına cā’iz ki anuñ nā-gehān
 Sāğarından nüş idüp āķır düşem bi-‘ aķl ü cān
 Kırķarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār iken
 Göreyin bārī seni bir daķı ‘ aķlum var iken

5

Çekse dil cām-ı fenāyı ‘ ālem itmez fā’ide
 Bir hūmārı var anuñ cām-ı Cem itmez fā’ide
 Kūh-ken cān virse aña mātem itmez fā’ide
 Yetiş⁴⁰ ğam-ı cāna geçince merhem itmez fā’ide
 Kırķarın mest eyleye cām-ı ecel bīmār iken
 Göreyin bārī seni bir daķı ‘ aķlum var iken

6

Sākı-i⁴¹ bezm-i belā ister gözüm ķan eyleye
 Derdi oldur kim beni derdiyle nālān eyleye

³⁹ ‘ Arz-ı hüşn: ‘ Arı-ı hüşn (Kaya: Müseddesler 3)

⁴⁰ Yetiş: Niş-i ğam (Kaya: Müseddesler 3)

⁴¹ Sākı-i: Sāğar-ı (Kaya: Müseddesler 3)

Hâletîveş bî-dil ü bîmâr u bî-cân eyleye
 Cür‘ a gibi ‘ âkıbet hâk ile yeksân eyleye
 Korkarın mest eyleye câm-ı ecel bîmâr iken
 Göreyin bârî seni bir dağı ‘ aqlum var iken

MÜSEDDES-İ CEVRÎ ÇELEBİ İSTANBULÎ⁴²

(132a)

I⁴³

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1

Mülket-i hüsnüñ ayâ mâlik-i ‘ izz ü câhı
 Muṭṭaşıl derd ile zâr itme dil-i güm-râhı
 Çıkmasun rûz u şeb eflâke fiğân u âhı
 Lâyık-ı merḥamet it bende-i devlet-h‘âhı
 Kıl nazar hâlüme ey kişver-i hüsnüñ şâhı
 Gâh cevr eyler iseñ bârî esirge gâhı

2

Cânuma tîr-i müjeñ ey kaçı yâ kâr itdi
 Hañcer-i ğamze-i mestüñ dili efgâr itdi
 Hasret-i la‘l-i lebün dîdemi hûn-bâr itdi
 Hâşılı miḥnet-i ‘ aşkuñ beni bîmâr itdi
 Kıl nazar hâlüme ey kişver-i hüsnüñ şâhı
 Gâh cevr eyler iseñ bârî esirge gâhı

⁴² Bu başlık altında Cevrî’ye ait iki şiir bulunduğundan başlıklar I ve II olarak numaralandırılmıştır.

⁴³ Bu şiir Cevrî Divanı’nda yoktur (Ayan: 1981). Bu müseddes Ulvî Çelebi’nin müseddesinin ilk bendinin matla’ının tazminidir (Çetin, 1993: 165). Ayrıca Cevrî’ye ait olan bu müseddesten “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası” adlı makalenin 68’inci sayfasında bahsedilmiş ve şiirin ilk bendi verilmiştir (Tunç: 2005).

3

Tiğ-i hicrānuñla sīnemi şad-çāk itme
Eşk-i çeşmüm gibi her dem yerimi hāk itme
Luţf ile ğayrıları hem-ser-i eflāk itme
Cevr ile hātır-ı maḥzūnımı ğamnāk itme
Kıl nazar ḥālūme ey kişver-i ḥüsnüñ şāhı
Gāh cevri eyler iseñ bārī esirge gāhı

4

Dest-i cevriñle gönül ḥānesi vīrān oldu
Hecri ile künc-i belāda işüm efgān oldu
Āteş-i aşkuñ ise dilde firāvān oldu
‘Aql u şabr u dil ü cān cümle perīşān oldu
Kıl nazar ḥālūme ey kişver-i ḥüsnüñ şāhı
Gāh cevri eyler iseñ bārī esirge gāhı

5

Dem-be-dem çekmededür cevri ü cefāñı dil-i zār
Luţf u iḥsānuñ ile zevk-i şafāda aġyār
Oldı Cevri gibi hicrān ile ḥālüm düşvār
Eyledi derd ü ğamuñ cān u teni zār u nizār
Kıl nazar ḥālūme ey kişver-i ḥüsnüñ şāhı
Gāh cevri eyler iseñ bārī esirge gāhı

II⁴⁴

(133a)

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1

Nāzuñı taḥṣīṣ-i erbāb-ı niyāz itmek neden
 Heçr ile 'uṣṣāķı pür sūz-ı güdāz itmek neden
 Mihr ile ā' dāyı ṣāḥib-i imtiyāz etmek neden
 Luṭf ile aġyārı her dem ser-firāz etmek neden
 Herkese mihr ü vefā 'uṣṣāķa nāz itmek neden
 Ğayra iḥsān ehl-i dilden iḥtirāz itmek neden

2

'Ālemi ṭutsa 'acep mi eṣķ ü āhı 'āṣıķuñ
 Müdde' ā-yı 'aṣķa anlardur güvāhı 'āṣıķuñ
 Hıdmet-i ḥāk-i derüñdür 'izz ü cāhı 'āṣıķuñ
 Āstānuñda nedür ṣāhum günāhı 'āṣıķuñ
 Herkese mihr ü vefā 'āṣıķa nāz itmek neden
 Ğayra iḥsān ehl-i dilden iḥtirāz itmek neden

3

Cevr idersün baña resm-i dil-sitānı bu mıdur
 Ğayradur luṭfuñ ṭarıķ-i mihrbānı bu mıdur
 Dil-berüñ 'uṣṣāķa yoḥsa imtiḥānı bu mıdur
 Muḳtezā-yı ḥālet-i ḥüsn-i civānı bu mıdur
 Herkese mihr ü vefā 'uṣṣāķa nāz itmek neden
 Ğayra iḥsān ehl-i dilden iḥtirāz itmek neden

4

Āṣinālıķ itmez iken 'āṣıķ-ı ser-bāz ile
 İḥtilāṭ itmek düşer mi düşmen-i nā-sāz ile

⁴⁴ Cevrî'ye ait olan II numaralı müseddes Divan'da 363'üncü sayfada yer almaktadır (Ayan: 1981).

Hâlimüz bilmem n'olur sen dil-ber-i mümtâz ile
Kaşduñ öldürmek midür ehl-i niyâzı nâz ile
Herkese mihr ü vefâ ' aşıkâ nâz itmek neden
Ġayra ihsân ehl-i dilden ihtirâz itmek neden

5

Luţf u ihsānuñ dem-ā-dem zümre-i nā-dānadur
Hışm u qahruñ muttaşıl Cevrî-i ser-gerdānadur
Yādlardur saña maḥrem āşinā bî-gānedür
Ey meh-i nā-mihrbān bilsek bu istignā nedür
Herkese mihr ü vefâ ' aşıkâ nâz itmek neden
Ġayra ihsân ehl-i dilden ihtirâz itmek neden

MÜSEDDES-İ NŪŞİ⁴⁵

(132b)

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1

Olur cām-ı neşâţ-engîzi ile cān-fezā meclis
Virür erbāb-ı ' aşka çok şafālar dā'imā meclis
Olursa ğam degül ehl-i şafāya [dil]-rübā meclis
Güzellerle olursa dil-ber-i feraḥ-liḳā meclis
Gel ey sākî bulunmaz böyle ' ālî dil-güşā meclis
Getür cām-ı muşaffāyı ki olsun ber-şafā meclis

2

Yürüt bezm-i şafāda zevraḳ-ı cām-ı gül-endāmı
Dükendi rüzgāruñ devri geldi ' işret eyyāmı

⁴⁵ Bu şiirde başlık bulunmamakla birlikte kullanılan mahlastan şiirin Nûşî'ye ait olduğu anlaşılmıştır. Nûşî'nin bu şiiri Bâkî'nin "meclis" redifli gazelinin matla'mın tazminidir (Küçük: 1994).

Şafâ hengâmı geldi irdi al gel destüñe cāmı
 İçilsün bâde-i nüşîñ elüñden bezme vir kāmı
 Gel ey sâķî bulunmaz böyle ‘âlî dil-güşâ meclis
 Getür cām-ı muşaffâyı ki olsun ber-şafâ meclis

3

Kenâr-ı cüy-bârı cây idüp seyr it çemenzârı
 Şafâ-bağş ol dil-i ‘uşşâķa her dem ‘ömrümün varı
 Yetişdür mevsim-i ‘ayş u tarabdur cām-ı zer-kârı
 Güzeller dutdı şahn-ı pür şafâyı bezm-i gülzârı
 Gel ey sâķî bulunmaz böyle ‘âlî dil-güşâ meclis
 Getür cām-ı muşaffâyı ki olsun ber-şafâ meclis

4

Maķâm-ı ‘aşķa âheng eyleyüp bülbül fiğân eyler
 Hezâr ahvâlîni ehl-i hevānuñ dāstān eyler
 Dem-â-dem ğonce-femler ħâl-i ‘uşşâķı beyān eyler
 Şafâ bezminde rengîn-sözleri her lahza cān eyler
 Gel ey sâķî bulunmaz böyle ‘âlî dil-güşâ meclis
 Getür cām-ı muşaffâyı ki olsun ber-şafâ meclis

5

Ħumâr-ı ħasretünle pür ğam oldı Nüşî-i dil-teng
 Murâdı hiç degildür senden illâ sâĝar-ı gül-reng
 Müşerref kıldı cây-ı şoĥbetün her dil-rübâ bî-şek
 Alup bir cām-ı gül-gün ile bezm-i ‘işreti âheng
 Gel ey sâķî bulunmaz böyle ‘âlî dil-güşâ meclis
 Getür cām-ı muşaffâyı ki olsun ber-şafâ meclis

MUHAMMES-İ HİŞÂLÎ

(134a)

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

1

Dil virme bâğ-ı dehre ki her ân gelür geçer
Sencileyin o bâğa hezârân gelür geçer
Bir köpridür cihân her insan gelür geçer
‘Ömrüni gör ki yel gibi pinhân gelür geçer
Sen göz yumup açınca bu devrân gelür geçer

2

Ger pîr-i köhne ola eger tâze nev-civân
Virmez felek kimesneye raħm eyleyüp amân
Ey kendözine ğurre benimdür diyen cihân
Ġâfil oturma gözüni aç zîre nâ-gehân
Sen göz yumup açınca bu devrân gelür geçer

3

Geldüñ bu dâr-ı miħnete çek her miħneti
Uyup hevâya eyleme dünyâya rağbeti
Beş gün imiş cihânda kişinüñ çü nevbeti
Bir dem gözüni yumma dilâ gözle fırsatı
Sen göz yumup açınca bu devrân gelür geçer

4

İrdükçe der ecel (?) seni bir gün gelür yeter
Yeter hevâ-yı nefis ile gezdüñ dilâ yeter
Halk-ı cihâmı gör ki qalur tırmayup gezer

Gözün görürken eyle yüri kendüñe nazār
Sen göz yumup açınca bu devrān gelür geđer

5

Şü üzredür bināsı cihānun ḥabābvār
Kılma ḥişābı ‘āķiliseñ aña i‘ tibār
Yarın murāduñ üzre ese dime rūzgār
Ḥoş gör bu günü yarına aldanma zīnhār
Sen göz yumup açınca bu devrān gelür geđer

MÜSEDDES-İ ‘ULVĪ ÇELEBĪ MERḤŪM

(134b)

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1

Te‘ala’llāh yed-i kudret ne demde urdı bünyāduñ
Nedendür bilsem ayā āb u ḥāk u āteş ü bāduñ
Ne bāguñ bāgbānı beslemişdür kadd-i şimşāduñ
Ne şahn-ı dil-güşāda çekdi kāmēt serv-i āzāduñ
Efendi saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ
Cefāyı kimden öğrendüñ a zālīm kimdür üstāduñ

2

Ne gülzāruñ nesīmidür hevā-yı ‘unşur-ı pāküñ
Ne şem‘üñ şu‘lesidür nār-ı⁴⁶ ruḥsār-ı ‘araķnāküñ
Ne şehrüñ⁴⁷ şüyüdüñ ābuñ ne yer toprağıdur ḥāküñ
Ne ḥilķatsün⁴⁸ ki kırsan ḥalkı yoķdur kimseden bāküñ
Ne şahn-ı dil-güşāda çekdi kāmēt serv-i āzāduñ
Efendi saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ

⁴⁶ nār-ı: tāb-ı (Çetin: 172)

⁴⁷ Şehrüñ: nehrüñ (Çetin: 172)

⁴⁸ Ḥilķatsün: milletsün (Çetin: 172)

3

Kimüñ ta' lîmine düşdüñ ' acep ey gonce-leb mazhar
Cefâ fennini kılduñ nâ-resîde tıfl iken ezber
Zihî iz' ân-ı pāk u ' aql-ı evvel tab' -ı nâzik-ter
Saña virmiş bu deñlü kâbileyyet Kâdir-i ekber⁴⁹
Ne şahñ-ı dil-güşâda çekdi kâmet serv-i âzâduñ
Efendi saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ

4

Ruñuñ ' arz it bize ey mülk-i hüsnüñ şâhı luţf eyle
Şafâ-bahş olsun âfâka cemâlün mâhı luţf eyle
Cefâ vü cevre gâhî kâ'il olduğ luţf eyle
Kerem kıl⁵⁰ şorduğum ' ayb eyleme bi'llâh luţf eyle
Ne şahñ-ı dil-güşâda çekdi kâmet serv-i âzâduñ
Efendi saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ

5

Müjeñ ğaddârveş⁵¹ bir merdüm-i ğaddâra beñzersün
Niçe başlar keser kanlar döker hun-h'vâra beñzersün
Gönüller⁵² kâpmada mâhir büt-i ' ayyâra⁵³ beñzersün
Dil-i ' Ulvî'ye raħm itmez vefâsız yâre beñzersün
Ne şahñ-ı dil-güşâda çekdi kâmet serv-i âzâduñ
Efendi saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ

⁴⁹ Kâdir-i ekber: Şâni-i ekber (Çetin: 172)

⁵⁰ Kerem kıl: Ĥabîbüm (Çetin: 173)

⁵¹ ğaddârveş: ğaddâresin (Çetin: 173)

⁵² Gönüller: Dil ü cân (Çetin: 173)

⁵³ büt-i ' ayyâra: teb-i ' ayyâra (Çetin: 173)

SONUÇ

Şiir mecmuaları, güvenilir metin neşirlerinin yapılması için divanlar ve tezkireler kadar önemli kaynaklardır. Mecmualar, bazı şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerine ulaşma imkânı sağlamakta ve bu ürün çeşitliliği, şairlerin edebî şahsiyetlerinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesinde araştırmacılara yardımcı olmaktadır. Yine şiir mecmuaları, adı çeşitli nedenlerle duyulmamış ya da divan sahibi olmayan şairlerin gün yüzüne çıkmasında önemli bir rol üstlenir.

Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz. A 4689/5 numarada “Mecmû’-a-i Eş’âr” adıyla kayıtlı bulunan şiir mecmuasının çevriyazı metninin neşredildiği bu çalışmada, Mecmua’daki şiirlerin yayımlanmış divanlardaki, basılmamış tezlerdeki ve ulaşabildiğimiz kaynaklardaki yeri gösterilmiş, bu kaynaklardaki metinlerle şiirler kelime kelime karşılaştırılarak farklılıklar ortaya konmuştur. Mecmua’da 5 tahmis, 2 muhammes, 13 müseddes bulunmaktadır. Bu şiirlerin ortak özelliği, hepsinin musammat şeklinde ve lirik, âşıkâne tarzda yazılmış olmasıdır. Özellikle Klasik Türk şiirinin önemli isimlerinden Şeyhülislâm Yahyâ, Hayâlî ve Cevrî’ye ait olduğu ifade edilen bazı müseddeslerin şairlerin yayımlanan divanlarında bulunmadığı tespit edilmiştir. Şiir mecmualarının yayımlanmasına yönelik çalışmalar arttıkça edebiyat tarihiyle ilgili birtakım eksik ya da yanlış bilgilerin düzeltilmesi ve araştırmaların daha güvenilir bir şekilde yapılması imkânı doğacaktır.

KAYNAKÇA

- AKKUŞ, Metin (1993). *Nef’î Divânı*, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- AYAN, Hüseyin (1981). *Cevrî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı’nın Tenkidli Metni*, Erzurum: Atatürk Üniv. Basımevi.
- Azmizâde Halefî Divanı, (Haz. Bayram Ali Kaya), Metin Bankası⁵⁴.
- AYDEMİR, Yaşar (2007). “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies Dergisi*, S. 5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, s. 122-137.
- BAYRAKTUTAN, Lütfi (1985). *Şeyhülislâm Yahyâ, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânı’nın Karşılaştırılmış Metni*, *Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Erzurum: Metin Bankası.
- ÇETİN, İsmail (1993). *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanı’nın Tenkidli Metni)* *Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Elazığ.
- ERTEM, Rekin (1995). *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*, Ankara.
- HOCA, Fadıl (2002). *Veysî Divanı Tahlili*, *İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul: Metin Bankası.

⁵⁴Metin Bankası ibaresi bulunan divanlar, aşağıda belirtilen adresten temin edilerek taranmıştır. *Metin Bankası (ET: 17/03/2013)*, <http://groupsyahoocom/group/metinbankasi/>

- KARAKÖSE, Saadet (1994). Nevîzâde Atâyî Divanı Kısmî Tahlil-Metin *İnönü Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi)*, Malatya: Metin Bankası.
- KAVRUK, Hasan (2001). Şeyhüsilâm Yahyâ Divânı, Ankara: MEB Yayınları.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1994). Bâkî Divanı Tenkitli Basım, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KÜLEKÇİ Numan (1985). Gani-zâde Nâdirî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şeh-nâmesi'nin Tenkidli Metni, *Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Doktora Tezi)*, Erzurum: Metin Bankası.
- TANYILDIZ, Ahmet (2012). “Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 5, S. 21.
- TARLAN, Ali Nihad (1992). Hayâlî Bey Divanı, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- TUNÇ, Semra (2005). Topkapı Sarayı Müzesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 18, s. 11-87.
- ÜNVER, İsmail (1993). “Çevriyazıda Yazı Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1.